

Helénismus

- 322 př. n. l. – 6. st. n. l.
- žádné převratné myšlenky; míchání kultur
- podstatné je lidské chování (etika), způsob dosažení štěstí
- charakteristika
  - Alexandr Veliký – propojil Egypt, Orient až po Indii s řeckou civilizací
  - po jeho smrti a rozpadu říše – Makedonie, Sýrie, Egypt – v nich řečtina a řecká kultura základem vzdělanosti
  - orientální elementy
  - klíčová role Alexandrie – centrum vědy
  - Athény zbaveny politické samostatnosti, středisko filozofie
  - asi od roku 50 př. n. l. – vojenská a politická převaha Říma, dobytí všech helénských říší → vůdčí role – kultura římská a jazyk latinský (začátek pozdní antiky)
  - Římané propracovali právo a správu státu
  - smazány hranice mezi zeměmi a kulturami
  - synkretismus – splývání náboženství
  - náboženské pochybnosti, rozpad kultury, pesimismus
  - nová náboženství i filozofie – spása člověka od smrti, životní útěcha, osvobození od strachu ze smrti a pesimismu
  - filozofie – od přírody k etice, jak nejlépe žít a zemřít, v čem spočívá štěstí a jak ho dosáhnout
- filozofické školy – Stoikové, Epikurejci, Skeptici, Eklekticismus, Novoplatonismus
- Stoikové
  - vznik kolem roku 300 př. n. l.
  - zakladatel Zenón z Kitia
  - název od „stoá poikilé“ = sloupová síň
  - člověk by se měl řídit rozumem, ne emocemi
  - ataraxiá – duševní klid, rovnováha, pohoda, štěstí
  - členění
    - starší stoa – Zenón z Kitia
    - střední stoa
    - mladší stoa – Seneca, Marcus Aurelius, Cicero, Epiktétos (bývalý otrok, později učitel v Římě)
    - dělí svůj systém na logiku, fyziku a etiku (nejvyšší místo)
    - v etice navázali na kyniky
  - logika
    - z Aristotela – rétorika (řečnictví), dialektika (umění vést rozhovor)
    - poznání – empirici (důraz na smyslové vnímání)
    - duch je při narození nepopsanou tabulí = tabula rasa
    - redukce 10 Aristotelových kategorií na čtyři
  - fyzika
    - materialistická – hmotná
    - monistická – jedna podstata
    - učí zákonitost (makrokosmos, mikrokosmos) – rozum (logos)
    - panteistická – bůh je všude

- etika
  - život v souladu s přírodou → pro člověka je v souladu s jeho přirozeností (bytost rozumná) rozumný život → v tom jediná ctnost a blaženost → taková ctnost – jediné dobro
  - protějšek ctnosti – zlo → nerozumný život
  - vše ostatní je pro stoiky lhostejné
  - afekty – matou rozum
  - zbavenost vášní = apatheia – člověk moudrý → svobodný
  - smířit se s osudem, vše se děje z nutnosti
- Epikurejci
  - zakladatel Epikuros (341 – 270 př. n. l.)
  - ovlivnění kyrénskou (hédonickou) filozofickou školou
  - zahradní filozofové (Zahrada Epikurova)
  - „epikurejec“ – požitkář
  - podstatné v životě – štěstí → vyvarování se bolesti, strastem a dospět do stavu blaženosti
  - slast – nejen smyslová, ale i přátelství, požitky z umění
  - usilování o štěstí musí řídit rozum – štěstí ve vyváženém klidu (ataraxie)
  - osvobodit lidi ze strachu z bohů
  - dobrý život – překonat strach ze smrti
  - „Smrt se nás netýká. Protože dokud žijeme, smrt není. A když přijde, nejsme už my.“ (návaznost na atomisty – po smrti se člověk rozpadne na atomy)
  - souhrn Epikurovy filozofie
    - bohů není třeba se bát
    - se smrtí si nemusíme dělat starosti
    - dobro lze snadno dosáhnout
    - zlo lze snadno vydržet
  - epikurejci neměli zájem o politiku a společenský život
  - Epikurova rada: „Žij v ústraní!“
  - římský epikurejec Lucretius Carus (97 – 55 př. n. l.)
    - vykládal atomistické názory ve svých verších
- Skeptici
  - pochybovači (o poznání, o pravdě)
  - navázali na relativismus a teorie dvojí pravdy řecké sofistiky
  - Pyrrhón
    - cílem života – klid, stav ataraxia prostřednictvím apatheia
    - odpovědět na 3 otázky
      - Jaké jsou věci?
podstatu věcí neznáme a poznat ani nemůžeme
      - Jaký postoj k nim máme zaujmout?
vyhnout se hodnocení věcí, zdržet se soudu (= epoché)
      - Co tím získáme?
tím dosáhneme klidu duše (ataraxia)
  - Ainesidemos – formuluje 10 trópů = argumenty, které mají zdůvodnit pochybnost o poznatelnosti pravdy, světa (např. rozdílnost živých bytostí, lidí, smyslových orgánů, výchovy, subjektivních stavů – nálady)

- Eklekticismus
  - eklektik = výběrač
  - římské, řecké a orientální kulturní prvky se mísí → vzdělaný Říman je prozkoumává a vybírá si to, co se mu jeví správné
  - Alexandrie převzala úlohu Athén
  - Cicero – římský eklekticismus, řečník, státník, spisovatel, skepticismus byl základem jeho filozofických názorů
  - Filón
    - eklekticismus v Alexandrii – mísí se řecká tradice s židovskou náboženskou tradicí
    - 3 prameny poznání – Písmo svaté, řecká filozofie, osvětlení přicházející od Boha
    - Bůh je zbaven lidských vlastností, je neurčitý, nepoznatelný, nedotýká se látky, při naplňování své vůle v látce používá tělesných sil – idejí
    - souhrn idejí = logos – rozum vládoucí světu, není identický s Bohem, „syn Boží“
- Novoplatonismus
  - zakladatel Ammónios Sakkás
  - nejvýznamnější představitel Plótinos (205 – 270 n. l.)
  - jeho žákem sebráno 54 Plótínových spisů a vydáno v 6 skupinách po 9 částech = enneady (devítky) → vliv mysticismu
  - žáci a vykladači Platóna
  - emanace = vyzářování
    - božská bytost (Jedno, První, věčné, nejvyšší, Dobro...) nevstupuje do kontaktu s hmotou, spočívá v klidu → svět nemohl být vytvořen Jedním, ale nejvyšší bytost jakoby přetéká, vyzářuje všechno, co je
    - oheň, ze kterého odlétávají jiskry → existuje světová duše (nejblíže ohni), pak je naše duše, pak je hmota (nejdále od ohně, ve tmě)
    - světový duch (rozum, logos, Jedno) → světová duše + jednotlivé duše → jednotliviny z látky (vše hmotné) + zlo
  - bůh je v klidu (statický)
  - duchovní svět je bohu blíže než svět hmoty
  - individuální duše jsou součástí celé duše světa (indický vliv)
  - 4 platónské ctnosti
  - nejvyšší cíl člověka – opětovné sjednocení duše s bohem, duchovní cesta, nejvyšším stupněm – ponoření do nás samých, tj. do toho božského, které je v nás (mystický zážitek)